

2020-03-27

Bildnings- och sociala utskottet

Förslag till reviderade riktlinjer för handläggning enligt socialtjänstlagen för äldre och personer med funktionsnedsättning

Kommunens nu gällande riktlinjer antogs 2010-09-29 KS §189. Riktlinjerna syftar till att vara kommunstyrelsens tillika socialnämnds förtydligande av lagstiftning, rättspraxis, förarbeten till gällande lagar, bindande föreskrifter från Socialstyrelsen samt inriktningen i Ljusnarsbergs kommuns mål och budget och äldrepolitiskt program.

Med utgångspunkt i dessa riktlinjer ska socialförvaltningen upprätta och återkommande revidera rutiner som ett led i att förtydliga och säkerställa myndighetsutövningen.

Riktlinjerna avser insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) för äldre och personer med funktionsnedsättning med behov av stöd och omvårdnad i sin dagliga livsföring. Dessa riktlinjer avgränsas till att omfatta insatserna hemtjänst, ledsagning, avlösning, dagverksamhet, korttidsboende, växelvård, biståndsbedömt trygghetsboende och särskilt boende.

Förslag till beslut

Bildnings- och sociala utskottet beslutar att föreslå Kommunstyrelsen att anta förslaget till reviderade riktlinjer.

Bilaga: Riktlinjer för handläggning enligt socialtjänstlagen för äldre och personer med funktionsnedsättning

Charlotte Dahlbom
Socialchef

Riktlinjer för handläggning enligt socialtjänstlagen för äldre och personer med funktionsnedsättning

Riktlinjerna omfattar insatserna hemtjänst, ledsagning, avlösning, dagverksamhet, korttidsboende, trygghetsboende och särskilt boende

Innehåll

Inledning – syfte med riktlinjerna	3
Målgrupp och avgränsning.....	3
Övergripande mål	3
Äldrepolitiskt program	3
Mål för biståndsenheten för äldre och personer med funktionsnedsättning	4
1 kap. 1 § - portalparagrafen	4
4 kap. 1 § - rätten till bistånd.....	4
4 kap. 2 § - bistånd utöver skälig levnadsnivå	4
1 kap. 2 § - barnperspektivet.....	4
5 kap. - särskilda bestämmelser för olika grupper	5
Äldre människor	5
Människor med funktionsnedsättning	5
Personer som vårdar eller stödjer närstående	5
14 kap. – anmälan om och avhjälpande av missförhållanden m m.....	5
2 kap. – kommunernas ansvar	6
2 a kap. 1-7 §§ - ansvarsfördelning bosättningskommun och vistelsekommun	6
Tillfällig vistelse.....	6
2 a kap. 8-9 §§ - ansökan om insatser i annan kommun.....	6
God man/förvaltare	7
Anhörig ställföreträdare	7
Handläggning	7
Dokumentation – 11 kap. socialtjänstlagen och SOSFS 2014:5.....	8
Kommunicering – 25 § förvaltningslagen	8
Beslut.....	8
Överklagan – bestämmelser i förvaltningslagen.....	8
Överklagandetiden	9
Utförande och verkställighet	9
Genomförandeplan och social journal	9
Uppföljning	9
Hemtjänst – hjälp i hemmet	10
Omfattning av insatserna.....	10
Vård i livets slutskede/palliativ vård.....	10
Insatser avseende personlig omvårdnad	10
Personlig hygien.....	10
Dusch.....	10
Trygghetslarm	10
Tillsyn och trygghetsringning	11
Digital tillsyn.....	11
Iordningställande av måltid/matdistribution	11
Måltidshjälp	11
Dubbelbemanning	11
Promenad	11
Plötsligt förändrat tillfälligt behov	11
Insatser avseende service.....	12
Städning.....	12
Hygienstäd	12
Tvätt	12
Inköp	12

Hjälp med ärenden.....	12
Övriga insatser.....	13
Avlösning i hemmet.....	13
Egenvård.....	13
Ledsagning.....	13
Trygghetsboende.....	13
Korttidsboende.....	14
Växelvård.....	14
Särskilt boende.....	15
Parboende.....	15
Dagverksamhet.....	15
Övrigt.....	16
Färdtjänst.....	16
Riksfärdtjänst.....	16
Avgifter.....	16
Uppföljning av riktlinjer.....	16

Inledning – syfte med riktlinjerna

Dessa riktlinjer, antagna av kommunstyrelsen tillika socialnämnd i Ljusnarsbergs kommun, syftar till att vara socialnämndens förtydligande av lagstiftning, rättspraxis, utgångspunkt för bedömning av skälig levnadsnivå. Riktlinjerna ska även fungera som en vägledning för handläggare för att säkerställa en rättssäker, enhetlig och likvärdig behovsbedömning. Riktlinjerna innebär inte någon inskränkning i den enskildes rätt att få en individuell prövning.

Riktlinjerna utgår från gällande lagstiftning, rättspraxis, förarbeten till gällande lagar, bindande föreskrifter från Socialstyrelsen samt inriktningen i Ljusnarsbergs kommuns Mål och budget och det äldrepolitiska programmet.

Med utgångspunkt i dessa riktlinjer ska socialförvaltningen upprätta och återkommande revidera rutiner som ett led i att förtydliga och säkerställa myndighetsutövningen.

Målgrupp och avgränsning

Riktlinjerna avser insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) för äldre och personer med funktionsnedsättning med behov av stöd och omvårdnad i sin dagliga livsföring.

Dessa riktlinjer avgränsas till att omfatta insatserna hemtjänst, ledsagning, avlösning, dagverksamhet, korttidsboende, växelvård och vård- och omsorgsboende. I riktlinjerna beskrivs det huvudsakliga innehållet i respektive biståndsinsats.

Övergripande mål

Ljusnarsbergs kommun bedriver en effektiv verksamhet med god service och ett gott bemötande. Alla kommuninvånare bemöts med respekt och ingen diskrimineras. Kommuninvånarna upplever att det är enkelt att ha kontakt med kommunen, att de snabbt får svar och är nöjda med den service som ges. Organisationen samverkar för att ge invånarna goda förutsättningar genom att erbjuda god service, bra bemötande och en tydlig och förståelig myndighetsutövning.

De som behöver kommunens insatser för att kunna leva självständiga liv möts av professionella medarbetare och med empati. En tydlig värdegrund och ett gott bemötande är centrala frågor för vår verksamhet. Insatserna ska så långt som möjligt anpassas till enskilda personers behov och bidra till ett liv i självständighet.

Ett viktigt område är väl fungerande handlägningsprocesser när det gäller personer med komplexa behov och hur man på bästa sätt möter dessa personers behov så att de erhåller samordnade insatser.

Äldrepolitiskt program

Det äldrepolitiska programmet, "Ett hälsosamt åldrande", antaget av kommunfullmäktige 2020-02-13 tjänar som en viktig vägledning för att möta de äldres behov både nu och i framtiden.

Programmet beskriver hur politikerna planerar att utveckla äldreomsorgen, hur framtidens behov ser ut och vilka vägval kommunen står inför när det gäller vård och omsorg om äldre.

Programmet ligger till grund för planering, genomförande och uppföljning och är styrande för kommunens verksamheter. Programmet sträcker sig över en fyraårsperiod (2020-2023) men uppdateras vid behov.

Mål för biståndsenheten för äldre och personer med funktionsnedsättning

Enheten ska utreda och kostnadseffektivt besluta om insatser till äldre och personer med funktionsnedsättning enligt fastställda riktlinjer och beslutad delegationsordning. Myndigheten ska även ge information till allmänheten om vilka möjligheter till stöd och hjälp som finns samt stödja anhöriga och närstående.

Utdrag ur socialtjänstlagen

1 kap. 1 § - portalparagrafen

Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet
- jämlikhet i levnadsvillkor
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människornas ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och gruppers egna resurser. Verksamheten skall bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet

4 kap. 1 § - rätten till bistånd

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt.

Vid prövningen av behovet av bistånd för livsföringen i övrigt får hänsyn inte tas till den enskildes ekonomiska förhållanden om rätten att ta ut avgifter för biståndet regleras i 8 kap.

Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Enligt 4 kapitlet 1 § socialtjänstlagen definieras bistånd som hemtjänst, särskilt boende och andra insatser.

4 kap. 2 § - bistånd utöver skälig levnadsnivå

Kommunstyrelsen tillika socialnämnd får enligt 4 kapitlet 2 § socialtjänstlagen bevilja bistånd utöver det som anges i 4 kap 1 §, om det finns skäl för detta, men har inte någon skyldighet att tillhandahålla bistånd utöver vad som bedöms ingå i skälig levnadsnivå. I Ljusnarsbergs kommun utreds bland annat dagverksamhet, korttidsboende och biståndsbedömt trygghetsboende enligt 4 kap 2 §.

1 kap. 2 § - barnperspektivet

Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas och barnet ska få uttrycka sin mening och bli lyssnade på. Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande. Med barn avses varje människa under 18 år.

Barnets bästa ska sättas i centrum vid alla åtgärder som vidtas vid offentliga instanser som domstolar, myndigheter eller lagstiftande församlingar.

Från 2020-01-01 är FN:s barnkonvention lag.

5 kap. - särskilda bestämmelser för olika grupper

Socialnämnden (KS) ska göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för människor med fysiska och psykiska funktionshinder samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på dessa områden.

Äldre människor

4 § Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund). Socialnämnden skall verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.

5 § Socialnämnden skall verka för att äldre människor får goda bostäder och skall ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service. Kommunen skall inrätta särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre människor som behöver särskilt stöd.

6 § Socialnämnden skall göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på detta område. Kommunen skall planera sina insatser för äldre. I planeringen skall kommunen samverka med landstinget samt andra samhällsorgan och organisationer.

Människor med funktionsnedsättning

7 § Socialnämnden skall verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialnämnden skall medverka till att den enskilde får en meningsfull sysselsättning och får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. Kommunen skall inrätta bostäder med särskild service för dem som till följd av sådana svårigheter som avses i första stycket behöver ett sådant boende.

8 § Socialnämnden skall göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för människor med fysiska och psykiska funktionshinder samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på dessa områden. Kommunen skall planera sina insatser för människor med fysiska och psykiska funktionshinder. I planeringen skall kommunen samverka med landstinget samt andra samhällsorgan och organisationer.

Personer som vårdar eller stödjer närstående

10 § Socialnämnden bör genom stöd och avlösning underlätta för dem som vårdar närstående som är långvarigt sjuka eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder.

14 kap. – anmälan om och avhjälpan av missförhållanden m m

Skyldigheten att rapportera enligt 3 § och anmälningskyldigheten enligt 7 § kallas tillsammans Lex Sarah. Skyldigheten gäller både i kommunal och yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet. Rapporteringsskyldigheten gäller vid missförhållanden eller risker för missförhållanden i fall som rör personer som kan komma ifråga för insatser inom socialtjänsten. Detta innebär att skyldigheten att rapportera gäller redan under handläggning av ansökan om insats inom socialtjänsten.

3 § Den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten eller vid Statens institutionsstyrelse ska genast rapportera om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, som rör den som får, eller kan komma ifråga, för insatser inom verksamheten.

Rapporteringsskyldigheten fullgörs

1. i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet till den som bedriver verksamheten 2. i verksamhet vid Statens institutionsstyrelse till ledningen, och

3. i övrigt till berörd socialnämnd.

7 § Ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, ska snarast anmälas till Inspektionen för vård och omsorg. Den utredning som gjorts med anledning av de inträffade ska bifogas anmälan. Anmälan ska göras av

1. socialnämnden
2. den som bedriver yrkesmässig enskild verksamhet, eller
3. Statens institutionsstyrelses ledning

Den som bedriver yrkesmässig enskild verksamhet ska informera berörd socialnämnd om anmälan.

En nyhet gällande anmälningsmöjlighet om missförhållande avseende husdjur har tillkommit från 2019-04-01; "Lex Maja". Det innebär att personal inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården ges möjlighet att anmäla misstänkt vanvård av husdjur enligt en ändring av offentlighets- och sekretesslagen 10 kap §20a.

2 kap. – kommunernas ansvar

1 § Varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Detta innebär ingen inskränkning i det ansvar som vilar på andra huvudmän.

2 a kap. 1-7 §§ - ansvarsfördelning bosättningskommun och vistelsekommun

I kapitel 2 a redogörs för ansvarsfördelningen mellan bosättningskommun och vistelsekommun. Bosättningskommun är den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt och i flertalet fall kan man utgå från att en person är bosatt där han eller hon är folkbokförd. Bosättningskommunen ska anses vara den kommun där det stadigvarande boendet finns, inte folkbokföringskommunen, och det är denna kommun som ansvarar för stöd och hjälp som den enskilde kan behöva.

Med vistelsekommun avses den kommun där den enskilde befinner sig. Vistelsekommunen har det yttersta ansvaret för att den enskilde får den hjälp och det stöd som den enskilde behöver men ansvaret är begränsat till akuta situationer. Med akuta situationer menas situationer som uppstår oväntat och oförutsett. I övrigt är det bosättningskommunen som ansvarar för stöd och hjälp.

Tillfällig vistelse

När en enskild avser att vistas en kortare tid i en annan kommun än bosättningskommunen, och till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom behöver stöd och hjälp för detta, är vistelsekommunen skyldig att på begäran bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes behov av stöd och hjälp och verkställa bosättningskommunens beslut.

Om en bosättningskommun har begärt verkställighet, ska bosättningskommunen ersätta vistelsekommunen för verkställighetskostnaderna. Ersättningen ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar för motsvarande insatser.

2 a kap. 8-9 §§ - ansökan om insatser i annan kommun

Vid varaktiga och omfattande behov över dygnet till följd av hög ålder, allvarlig sjukdom eller funktionsnedsättning har den enskilde rätten att söka insats, i regel särskilt boende, i annan kommun än bosättningskommunen. Ärendet ska handläggas och bedömas på samma sätt som om personen var boende i kommunen. Är den sökandes behov redan tillgodosedda i bosättningskommunen, får hänsyn inte tas till den omständigheten när ansökan prövas. Bosättningskommunen ska bistå med utredningsunderlag till inflyttningskommun om så begärs.

God man/förvaltare

Enligt 5 kap 3 § socialtjänstförordningen är socialnämnden skyldig att anmäla till överförmyndaren om den finner:

1. att god man eller förvaltare enligt föräldrabalken bör förordnas för någon,
2. att någon inte längre bör ha förvaltare, eller
3. att förhållandena talar för att en anhörig/förälder inte kommer att förvalta den enskildes egendom på ett betryggande sätt.

Om den enskilde har behov av god man/förvaltare ska biståndshandläggare anmäla detta till överförmyndaren. Detta gäller även i de fall handläggare får kännedom om att till exempel en anhörig ställföreträdare inte tillgodoser den enskildes intressen.

Anhörig ställföreträdare

Enligt bestämmelser i 17 kap föräldrabalken får nära anhöriga företräda den enskilde utan vare sig fullmakt eller annat ställföreträdarskap.

Reglerna innebär att om den enskilde, efter fyllda 18 år, förlorat förmågan att själv ta hand om sina ekonomiska angelägenheter, får en anhörig hjälpa till med dessa. Anhörigbehörigheten förutsätter att det är uppenbart att den enskilde inte längre har förmåga att sköta sina angelägenheter.

Behörigheten gäller bara vissa särskilt uppräknade anhöriga, i tur och ordning: make eller sambo, barn, barnbarn, föräldrar, syskon, samt syskonbarn.

Det får bara röra sig om ordinära rättshandlingar med anknytning till den enskildes dagliga livsföring. Vad detta kan innebära kan skifta från individ till individ.

Exempel på åtgärder kan vara

- att betala periodiska utgifter
- att betala engångsbetonade utgifter
- att ansöka om bistånd enligt socialtjänstlagen
- att ansöka om en förmån enligt socialförsäkringsbalken.

Anhörigas behörighet är underordnad andra ställföreträdarskap. Om den enskilde företräds enligt en framtidsfullmakt eller av en god man eller förvaltare, faller anhörigbehörigheten.

Handläggning

Lagstiftningen ställer inte några formella krav på hur en ansökan ska ske. Den kan vara muntlig eller skriftlig. En utredning i ärendet genomförs och därefter fattas beslut. En helhetsbedömning ska göras där fysiska, psykiska och sociala faktorer vägs in.

Biståndshandläggarna ska alltid utreda om behoven kan tillgodoses på annat sätt, till exempel genom bostadsanpassning, förskrivna hjälpmedel eller av regionen beviljade resor, innan bistånd beviljas. Biståndshandläggarna ska även ta hänsyn till makars gemensamma ansvar för praktiska göromål i hemmet enligt 1 kap 2 och 4 §§ äktenskapsbalken. Detta ansvar ska tillämpas även för sammanboende par, personer som delar hushåll och personer med hemmavarande barn över 18 år.

Enligt 9 § förvaltningslagen ska varje ärende handläggas snabbt, enkelt och kostnadseffektivt utan att säkerheten blir eftersatt.

I 23 § förvaltningslagen framgår att utredningen ska vara av den omfattningen att den leder till ett sakligt och korrekt beslut. Utredningen ska inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ett ärende.

Dokumentation – 11 kap. socialtjänstlagen och SOSFS 2014:5

Handläggning av ärenden som rör enskilda och genomförande av beslut om insatser ska dokumenteras. Dokumentationen ska ange beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Både den som fattar beslut om insatser och de som utför dem har skyldighet att dokumentera. Dokumentationen ska utformas med respekt för den enskildes integritet och präglas av saklighet och objektivitet. Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden ska förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem. Dokumentationen i ärendet ska vara utformad så att den ger tillräcklig information för att motivera det beslut som fattas.

Dokumentationen syftar även till att den enskilde ska kunna få insyn i ärende som gäller myndighetsutövning. Utlämning av handlingar sker utifrån gällande lagstiftning. Den ska även kunna användas för tillsyn, uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring, statistik och forskning.

Kommunicering – 25 § förvaltningslagen

Innan en myndighet fattar ett beslut i ett ärende ska den, om det inte är uppenbart obehövligt, underrätta den som är part om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet.

Myndigheten får dock avstå från sådan kommunikation om:

- ärendet gäller anställning av någon och det inte är fråga om prövning i högre instans efter överklagande, det kan befaras att det annars skulle bli avsevärt svårare att genomföra beslutet, eller ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse kräver att beslutet meddelas omedelbart.

Beslut

Beslutet ska vara tydligt. Det ska klart framgå vad den enskilde brukaren begärt och vad som beviljats respektive avslagits. Både bifall och avslag ska dokumenteras. Besvärshänvisning, information om hur man överklagar, ska bifogas avslagsbeslut då dessa kan överklagas. Biståndshandläggaren ska, om så önskas, hjälpa den enskilde med överklagan.

Enligt 32 § förvaltningslagen ska ett beslut innehålla en klagörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

I 33 § förvaltningslagen framgår att en myndighet som meddelar ett beslut i ett ärende så snart som möjligt ska underrätta den som är part om det fullständiga innehållet i beslutet, om det inte är uppenbart obehövligt.

Överklagan – bestämmelser i förvaltningslagen

Om parten får överklaga beslutet ska han eller hon även underrättas om hur det går till.

Myndigheten ska samtidigt upplysa parten om avvikande meningar som har antecknats enligt 30 § förvaltningslagen eller enligt särskilda bestämmelser i någon annan författning. En underrättelse om hur man överklagar ska innehålla information om vilka krav som ställs på överklagandets form och innehåll och vad som gäller i fråga om ingivande och överklagandetid.

Enligt 40 § förvaltningslagen överklagas beslut till allmän förvaltningsdomstol. Vid överklagan till kammarrätt krävs prövningstillstånd. Ett beslut får överklagas om det kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt (41 § förvaltningslagen) av den som beslutet angår om det gått han eller henne emot (42 § förvaltningslagen).

43 § Ett överklagande av ett beslut ska göras skriftligen till den högre instans som ska pröva överklagandet (överinstansen). Överklagandet ska dock ges in till den myndighet som har meddelat beslutet (beslutsmyndigheten). I överklagandet ska den som överklagar ange vilket beslut som överklagas och på vilket sätt han eller hon vill att beslutet ska ändras.

Överklagandetiden

44 § Ett överklagande av ett beslut ska ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom den myndigheten. Om den som överklagar är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet dock ha kommit in inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Enligt 45 § ska beslutsmyndigheten pröva om överklagandet kommit in i rätt tid. Om det har kommit in för sent ska myndigheten besluta att ärendet inte får tas upp till prövning (avvisning). Ett överklagande får dock inte avvisas om förseningen beror på att myndigheten inte lämnat en korrekt underrättelse om hur man överklagar eller om överklagan kommit till överinstansen inom överklagandetiden.

46 § Om överklagandet inte avvisas ska beslutsmyndigheten skyndsamt överlämna överklagandet och övriga handlingar i ärendet till överinstansen.

Om en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats, ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen. Överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet.

Utförande och verkställighet

Genomförandeplan och social journal

Utföraren ska upprätta dokumentation av genomförandet enligt socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd SOSFS 2014:5.

Utföraren ska upprätta en genomförandeplan i samråd med brukaren och/eller dennes företrädare. Planen ska följas upp vid minst ett tillfälle per år eller vid behov. Genomförandeplanen ska bland annat innehålla kort- och långsiktiga mål samt hur och när insatserna praktiskt ska genomföras. Stor vikt ska läggas vid att skapa förutsättningar för brukaren att framföra sina åsikter och önskemål.

Genomförandeplanen ska delges biståndshandläggaren en gång per år eller vid förändringar.

Utföraren ska fortlöpande dokumentera genomförandet i en social journal. Av journalen ska det framgå vad som har framkommit av betydelse vid kontakter med brukaren och andra, förändrade behov, om det har inträffat omständigheter som medfört att insatsen inte har kunnat genomföras som planerat och klagomål av större vikt.

Dokumentationen ska utformas med respekt för brukarens integritet. Brukaren och/eller dennes företrädare ska hållas underrättad om de anteckningar som förs om honom/henne. Handlingar som rör brukarens personliga förhållanden ska förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem. Handlingar som rör brukaren ska återlämnas till biståndshandläggare/myndigheten efter avslutat uppdrag eller om brukaren flyttar eller avlider.

Uppföljning

Biståndshandläggaren ska följa upp hur beviljade insatser utförs – att insatserna tillgodoser den enskildes behov av stöd och hjälp, att verkställigheten sker i enlighet med beslutet och att den är av god kvalitet. Beslut följs upp minst en gång per år, oftare vid behov.

Biståndshandläggaren ska ha en fortlöpande dialog med utföraren för att säkerställa att den enskildes behov tillgodoses.

Hemtjänst – hjälp i hemmet

Hemtjänst är ett samlingsbegrepp som omfattar olika typer av insatser som den enskilde kan få i syfte att underlätta daglig livsföring och i många fall möjliggöra kvarboende i det egna hemmet.

Hemtjänst kan beviljas den som på grund av sjukdom, fysisk, psykisk och/eller social funktionsnedsättning eller av annan orsak behöver stöd och hjälp i den dagliga livsföringen och inte kan få behovet tillgodosett på annat sätt.

Hemtjänst kan delas in i två kategorier, en med inriktning mot personlig omvårdnad och en mot service. Alla insatser ska utformas i samråd med den enskilde med hänsyn till dennes förutsättningar och önskemål.

Omfattning av insatserna

En individuell behovsbedömning görs för varje insats. När en person behöver omfattande insatser under en längre period på mer än 30 timmar i veckan inklusive "kringtid" som är uppskattad till 46 % av beviljad schablontid (HSL-insatser, dubbelbemanning, restid, trygghetslarm mm) ska dialog om särskilt boende initieras med den enskilde. Vid ett långvarigt behov av omvårdnad och tillsyn med tillgång till personal dygnet runt tillgodoses behovet genom särskilt boende för att kunna erbjuda god och säker vård. Överstiger behovet av insatser över 30 timmar per vecka skall hela utredningen på den totala uppskattade tiden lämnas till utskottet som fattar beslut.

Vård i livets slutskede/palliativ vård

Vid vård i livets slutskede kan tillsyn och omvårdnad beviljas i längre sammanhängande och tätt återkommande tidsperioder. Kortare beslut fattas efter samråd med hälso- och sjukvård. I första hand ska biståndshandläggaren informera anhöriga/närstående om möjligheten att ansöka om närståendepenning hos Försäkringskassan så att de kan vara hos den enskilde i livets slutskede för att den enskilde inte ska behöva vara ensam. I andra hand kan biståndshandläggaren fatta beslut om tillfällig insats utifrån principen att ingen ska behöva dö ensam. Ansvarig sjuksköterska i tjänst under kvällar nätter och helger har rätt att fatta beslut om akut plats vid korttidsboende om detta skulle bli nödvändigt.

Insatser avseende personlig omvårdnad

Personlig hygien

Insatsen personlig hygien kan innefatta stöd och hjälp vid på- och avklädning, förflyttning, toalettbesök/byte av inkontinenshjälpmedel, morgon- och kvällstolett med exempelvis att tvätta sig, munvård, hårvård och nagelvård.

Dusch

Insatsen dusch kan innefatta hjälp att komma i och ur dusch/badkar, tillsyn för ökad trygghet, hårtvätt, att torka sig, att smörja in sig, hårvård, på- och avklädning, städa/torka av i badrummet efter dusch. Om den enskilde är beviljad hjälp med morgon- och/eller kvällshygien och dusch sker i samband med dessa insatser ska detta tas med i bedömningen vad gäller beviljad tid. I normalfallet gäller dusch en gång per vecka.

Trygghetslarm

Trygghetslarm är ett viktigt tekniskt hjälpmedel som syftar till att tillgodose trygghet genom att den enskilde kan larma vid behov av stöd i akut uppkomna situationer.

Tillsyn och trygghetsringning

Tillsyn är en trygghetsskapande insats som beviljas den enskilde som upplever en känsla av otrygghet. Insatsen är främst avsedd för de som inte har larm eller som har svårt att använda larmet. Tillsyn kan även ske genom telefonkontakt, så kallad trygghetsringning.

Trygghetsringning beviljas under förutsättning att den enskilde har förmåga att hantera de instruktioner som hör till trygghetsringning. Det innebär till exempel att den enskilde ska vara nåbar vid överenskommen tidpunkt för trygghetsringningen.

Insatsen beviljas utifrån den enskildes behov.

Digital tillsyn

Digital tillsyn är ett alternativ till traditionell tillsyn och där tillsynen utförs via trygghetskamera som finns installerad i den enskildes bostad.

Insatsen beviljas i normalfallet i mån av tillgång på trygghetskamera som första alternativ om den enskilde endast har behov av tillsyn och inte har behov av stöd från en person i samband med tillsynen.

Iordningställande av måltid/matdistribution

Insatsen omfattar uppvärmning eller enklare tillagning av mat, dukning, uppläggning av maten på ett aptitligt sätt och servering av måltiden.

I hemtjänsten ingår inte att tillreda huvudmålet i den enskildes hem utan matdistribution erbjuds alternativt att den enskilde köper färdigrätt från butik som kan värmas.

Specialkost kan levereras om behovet tillstyrks av läkare.

Måltidshjälp

Insatsen att äta/dricka innefattar hjälp och stöd vid måltidssituationen till exempel med att fördela maten, hjälp att föra mat och dryck till munnen.

Dubbelbemanning

Dubbelbemanning är inte en insats som beviljas som bistånd utan är ett verkställighetsbeslut.

Promenad

Insatsen promenad syftar till att främja utevistelse, vardagsmotion och att bryta social isolering. Insatsen kan innefatta stöd och hjälp med på- och avklädning av ytterkläder, sällskap vid utevistelse, framföra rullstol eller att vara levande stöd till den enskilde. Promenad beviljas i normalfallet en timme en gång per vecka. Om den enskilde är beviljad inköp eller alternativt ledsagning ska detta vägas in i bedömningen.

Plötsligt förändrat tillfälligt behov

Om brukaren får ett akut försämrat tillstånd och snabbt behöver mer hjälp än det som är beslutat ska utföraren utföra den hjälp som behövs, journalföra i verksamhetssystemet och senast nästkommande vardag meddela brukarens biståndshandläggare så att denne i samråd med brukaren kan ta ställning till om nytt beslut ska fattas och ny beställning göras.

I samband med utskrivning från slutenvård finns en rutin om att beviljande av nytillkomna insatser under högst 14 dagar får göras av annan än biståndshandläggaren. Biståndshandläggaren ska informeras så snart beslut om nytillkomna insatser fattas i samband med utskrivning.

Insatser avseende service

Städning

Hjälp och stöd med städning avser 1-2 rum, kök, hall samt toalett/badrum för en person, och 3 rum, kök, hall samt toalett/badrum för make/par/sammanboende om man har skilda sovrum. I stödet kan ingå normalstädning såsom dammsugning, damning, våttorkning av golv, rengöring av badrum och kök. Delar av städning som utförs mer sällan såsom exempelvis rengöring av kyl, frys, spis, ugn och köksskåp skall rymmas inom den beviljade tiden. Om bostaden är större städas inte hela bostaden vid varje tillfälle. Den enskilde kommer själv överens med utföraren vad som ska göras. Den enskilde ansvarar för att normal städutrustning tillhandahålls.

Fönsterputsning ingår ej.

I normalfallet beviljas städning med 1,5 tim var fjärde vecka eller 1,75 tim för tre rum och kök.

Hygienstäd

Hjälp och stöd med tillsyns- och hygienstäd kan beviljas vid behov och endast till personer som har omvårdnadsinsatser. Förhållanden som påverkar kan till exempel vara inkontinens, grav synskada, minnessjukdom eller allergi. Med tillsyns- och hygienstäd menas enklare underhålls Städning mellan ordinarie städtillfällen. I stödet kan ingå att rengöra toalettstol och tvättställ, torka toalettgolv, snygga upp i kök och andra rum, vattna blommor och kasta sopor. Torka av eventuell rullstol, rullator samt om den enskilde har ett trygghetslarm så ska amuletten ses över och göras ren vid behov. I normalfallet beviljas detta en gång per vecka och utblir den vecka ordinarie städning utförs.

Tvätt

Hjälp och stöd med tvätt innefattar tvätt av den enskildes kläder, sänglinne och handdukar. I insatsen kan ingå att boka tvättid, sortera tvätt, tvätta och hänga/torktumla, lägga in ren tvätt på sin plats, bädda rent i sängen, stryka enstaka textilier. I normalfallet beviljas tvätt var fjärde vecka. Insatsen kan beviljas oftare beroende på individuella behov som till exempel tillgång till rena kläder. Strykning sker endast av gångkläder vid behov.

Anhörigas kläder tvättas inte, inte heller utförs stortvätt av mattor, gardiner etc.

Inköp

Hjälp och stöd med inköp innefattar inköp av dagligvaror och livsmedel. I insatsen kan ingå hjälp med att skriva/ta emot inköpslista, inhandling i butik, leverans hem, redovisning av inköp samt att plocka in varor i skafferi, kyl och frys samt vid behov rensa skafferi/kyl på utgångna varor. Insatsen kan även innefatta att beställa matvaror via nätet. Inköp ska göras i närmaste butik.

I normalfallet beviljas inköp en gång per vecka.

Hjälp med ärenden

I hjälp och stöd vid ärende kan ingå ärende till post, bank, apotek, kompletteringsinköp, sortera och läsa post, hjälp att ringa samtal och boka diverse besök.

I normalfallet beviljas insatsen en gång per månad.

Övriga insatser

Avlösning i hemmet

Insatsen innebär att anhörig som vårdar eller stödjer en närstående med omfattande omvårdnadsbehov får avlastning genom att hemtjänst tillfälligt utför omvårdnaden såväl i hemmet som på annan plats. Det är personen med omvårdnadsbehovet som ansöker om insatsen. Det är inte möjligt att spara timmar från en månad till en annan.

Om brukaren inte har några andra insatser beviljade är upp till tio timmar avlösning per månad avgiftsfria. Finns andra insatser beviljade utgår avgift enligt gällande taxa.

Egenvård

Med egenvård avses en hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal bedömt att den enskilde själv eller dennes närstående kan utföra efter enklare instruktion. För att hemtjänstpersonalen ska utföra insatsen måste den enskilde själv kunna ge instruktioner om vad, när och hur uppgiften ska utföras. Ansökan från den enskilde och egenvårdsintyg från ansvarig legitimerad personal krävs för insatsen om det inte är uppenbart att personen själv kan ansvara för behandlingen. (För mera information se överenskommelse mellan Region Örebro län och kommunerna om samverkan vid egenvård)

Avgränsning

Uppgifter som förutsätter mer omfattande instruktion och handledd träning av ansvarig legitimerad personal är att hänföra till sjukvård oavsett vem som utför uppgiften. Vid oklarheter kring egenvård kan biståndshandläggare kontakta medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS).

Ledsagning

Insatsen ledsagning syftar till att bryta isolering och öka möjligheten till aktiviteter utanför hemmet. Innan ledsagning beviljas ska andra alternativ som till exempel möjlighet att få hjälp från närstående, sjukresa, färdtjänst, frivilliga insatser eller tekniska hjälpmedel beaktas.

Om insatsen beviljas för fritids- och kulturaktiviteter är riktlinjen max 10 timmar/månad. Gäller det behov av ledsagning för bankärenden är riktlinjen 0,75 tim per tillfälle 1 gång per månad. Personal hjälper till med bankärenden under förutsättning att den enskilde själv är med. Insatsen kan också innebära att den enskilde får hjälp av personal att fylla i post- eller bankgiro i hemmet. Bör beaktas om det finns möjlighet till autogiro eller om det föreligger behov av god man.

Ledsagning till sjukvårdsinstanser: Tiden är individuell och beviljas endast av hälsoskäl. Den enskilde ska behöva aktiv hjälp med de grundläggande behoven och/eller kommunikation för att kunna tillgodogöra sig besöket. Ska i möjligaste mån utföras av anhörig, frivilligorganisationer eller med hjälp av chauffören som utför sjukresan.

Ledsagning under promenad: 1 tim per tillfälle 1 gång i veckan. Bör beaktas om de gemensamma promenaderna som anordnas från Treskillingen kan vara ett alternativ. Om den enskilde har beslut om inköp bör promenaden om möjligt förläggas i samband med detta.

Om ledsagning beviljas för flera olika aktiviteter är riktlinjerna totalt 10 timmar per månad.

Trygghetsboende

Socialtjänstlagen 4 kap 2 § ger kommuner stöd att ge bistånd utöver skälig levnadsnivå. Utifrån detta lagstöd erbjuder Ljusnarsbergs kommun en möjlighet att ansöka om insatsen biståndsbedömt trygghetsboende. Trygghetsboendet är det tidigare servicehuset Treskillingen. Biståndsbedömda trygghetsboenden är avsedda för äldre personer som har ett vårdnadsbehov som understiger

haldygnsvård, men som inte längre upplever det som tryggt att bo kvar i det egna hemmet. Ett ytterligare syfte är att bryta den isolering som många av de äldre som bor kvar hemma lider av. Skillnaden mellan ordinärt boende och biståndsbedömt trygghetsboende är att den äldre får möjlighet att komma till ett boende som t.ex. kan erbjuda gemensamma måltider, kulturella aktiviteter och umgänge.

Korttidsboende

Korttidsboende beviljas enligt SoL 4 kap. 2 § en kortare period till personer med ett omfattande omvårdnadsbehov som sträcker sig över dygnets alla timmar. Brist på bostad eller olämpligt boende utgör inte grund för att beviljas korttidsboende.

Korttidsboende kan beviljas både som en regelbunden insats (växelvård) och som en lösning på akuta situationer där omvårdnaden inte kan ges i hemmet. I samband med sjukhusvistelse gäller i första hand att den enskilde ska skrivas ut till hemmet där vårdplanering görs. Det är primärvården som ansvarar för att samordna vårdplaneringen.

Tillfällig vistelse på korttidsboende kan beviljas:

- den som tillfälligt är i behov av omfattande omvårdnadsinsatser och behöver en period av återhämtning. Syftet är att den enskilde ska återgå till den ordinarie bostaden efter vistelsen på korttidsboendet
- i utredningssyfte för bedömning av vidare bistånd då biståndshandläggaren har behov av ytterligare information om den enskildes funktionsförmågor än vad som framkommit under vårdplaneringen/hembesöket
- den som beviljats vård- och omsorgsboende och inte bedöms kunna vänta på plats i den ordinarie bostaden trots omfattande insatser från hemtjänsten
- den som under pågående bostadsanpassning inte kan få sin omvårdnad i hemmet
- i avlastningssyfte

Växelvård

Växelvård kan beviljas återkommande med en eller max två veckor per månad, i syfte att avlasta anhörig som vårdar sin närstående och att personen som beviljas växelvård har behov av mer omfattande insatser och stöd över dygnet. Om behovet av växelvård överstiger två veckor på en fyraveckorsperiod mer än tillfälligt ska möjligheten till vård- och omsorgsboende tas upp till diskussion.

Växelvård, som innebär att tidsperioden i korttidsboende är längre än tidsperioderna för hemmavistelse kan endast beviljas av särskilda skäl och för en begränsad period. Insatsen tidsbegränsas till högst sex månader, med möjlighet till förlängning. Kontinuerlig uppföljning ska

Avgränsning

Att den enskilde eller anhörig inte önskar insatser i ordinarie bostad räcker inte som skäl att beviljas korttidsboende. Tillfällig vistelse på korttidsboende beviljas inte vid till exempel stambyte. Det är då fastighetsägarens ansvar att ordna annat boende för den enskilde.

Beslut om korttidsboende och växelvård fattas enligt Sol 4 kap 2 § då det inte är en lagstadgad skyldighet utan en möjlighet för kommunen att tillgodose tillfälliga behov som är så omfattande att man bedömer att insatsen inte kan ges i hemmet. Resor till och från korttidsboende ingår inte i beslutet.

Särskilt boende

Särskilt boende beviljas enligt SoL 4 kap 1 § den enskilde som till följd av funktionsnedsättning, minnesproblematik i form av till exempel kognitiv svikt/demenssjukdom eller fysisk sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser dygnet runt. Observera att brist på bostad eller olämpligt boende inte utgör grund för att bevilja särskilt boende. För att ansökan om särskilt boende skall bifallas skall utredningen visa att insatserna i ordinärt boende inte kan tillgodose trygghet och säker omsorg. Även sociala och psykologiska faktorer tillsammans med hög ålder bör vägas in i bedömningen. Hemtjänst bör ha prövats och funnits otillräckliga liksom alla möjligheter till rehabilitering eller bostadsanpassning. Vid behov görs en ADL-bedömning.

Parboende

Enligt 4 kap 1 c § socialtjänstlagen och 2 kap 2 § socialtjänstförordningen förtydligas vad som menas med skälig levnadsnivå. För den som har beviljats bistånd i form av särskilt boende ska det ingå i skälig levnadsnivå att kunna sammanbo med make/sambo eller registrerad partner oavsett om denne har behov av vård- och omsorgsboende. Registrerad partner likställs med make. Ordet make är könsneutralt och används för såväl make som maka. Med sambor avses två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll enligt 1 § 1 st sambolagen.

Detta gäller om paret varaktigt har sammanbott eller, om den ena parten redan bor i ett sådant boende, att paret dessförinnan varaktigt har sammanbott. Parboendegarantin avser inte korttidsboende. Utgångspunkten för bedömningen bör alltid vara personen som utreds för insatsbeslutet och om han eller hon önskar att make eller sambo ska bli medboende.

- Om endast den ena partnern beviljas bistånd i särskilt boende och paret önskar parboende, ska de erbjudas en lägenhet så snart en större lämplig lägenhet blir ledig.
- Avtal ska upprättas att de avstår från besittningsskydd om den ena partnern inte har biståndsbeslut på det särskilda boendet. I hyresavtalet ska framgå att hyresgästen och hyresvärden har kommit överens om att hyresgästen och den medboende avstår från besittningsskydd.
- Huvudregeln gäller att överenskommelsen är giltig om den har godkänts av hyresnämnden. Hyresnämndens blankett om överenskommelse om avstående från besittningsskydd ska fyllas i och skrivas under av både hyresvärd och hyresgäst och skickas till hyresnämnden för godkännande. Varje ärende prövas av hyresnämnden individuellt och blanketten ska helst ha inkommit till nämnden två veckor innan hyresgäst och medboende flyttar in.
- Om den som har biståndsbeslut till det särskilda boendet avlider eller flyttar till en annan vårdform, ska den medboende som fortfarande inte är biståndsberättigad inom tre månader flytta till ordinärt boende.

Dagverksamhet

Socialtjänstlagen 4 kap 2 § ger kommuner stöd att ge bistånd utöver skälig levnadsnivå. Utifrån detta lagstöd erbjuder Ljusnarsbergs kommun möjlighet att ansöka om insatsen dagverksamhet. Dagverksamhet erbjuder gemenskap, social stimulans, aktiviteter samt bidrar med att skapa struktur i vardagen. Dagverksamhet kan beviljas till personer som på grund av fysiska och psykiska funktionsnedsättningar har svårigheter att självständigt delta i samhällsgemenskap och skapa meningsfull sysselsättning. Kommunen erbjuder dagverksamhet med olika inriktningar, den ena riktar sig till personer med minnesproblematik/demens och den andra riktar sig till personer med somatiska sjukdomar.

Dagverksamhet kan även beviljas i syfte att avlasta anhöriga som ger omfattande vård och stöd till en närstående. Det är personen med omvårdnadsbehovet som kan ansöka om insatsen. Antal dagar på dagverksamheten anpassas efter personens förmåga och behov. Övriga hemtjänstinsatser som syftar till avlastning ska vägas in i bedömning av behovet.

Dagverksamheten skall ses som ett stöd och komplement till hemtjänsten och vara en strategisk insats för att stödja kvarboende.

Syftet med dagverksamhet är:

- Stimulans och social samvaro
- Träning/rehabilitering
- Bryta isolering
- Aktivering och funktionsbevarande insatser
- Avlastning och stöd för anhöriga

Dagverksamhet som rehabilitering innebär träning, aktiviteter och social gemenskap med andra. Hjälp med personlig omvårdnad som den enskilde behöver under dagen ingår, liksom resor till och från dagverksamheten.

Den "riktade" dagverksamheten är indelad i tre områden:

- Dagverksamhet för personer med minnesproblematik/demens
- Dagverksamhet med social inriktning
- Dagrehabilitering som är inriktad på träning och behandling (beslutas av en arbetsterapeut enligt hälso- och sjukvårdslagen).

Övrigt

Färdtjänst

Den enskildes behov av färdtjänst regleras i lag (1997:736) om färdtjänst. Färdtjänsten handläggs av Länstrafiken, Region Örebro län.

Riksfärdtjänst

Den enskildes behov av riksfärdtjänst regleras i lag (1997:735) om riksfärdtjänst. Riksfärdtjänst gör det möjligt för personer med funktionsnedsättning att resa inom Sverige. Ärenden som rör riksfärdtjänst handläggs och beslutas av Länstrafiken, Region Örebro Län.

Avgifter

Avgifter tas ut efter särskild prövning enligt socialtjänstlagen 8 kap 3-9 §§ med utgångspunkt från den enskildes ekonomiska situation.

Uppföljning av riktlinjer

Socialtjänstens enhet för myndighetshandläggning inom äldre- och funktionshinderområdet ansvarar för att dessa riktlinjer följs upp årligen och revideras vid behov. Aktuella riktlinjer finns i det digitala kvalitetsledningssystemet.

